

О. М. Маслак, к.е.н, доцент, Сумський національний аграрний університет

У статті аналізується світовий ринок органічної продукції, приводяться показники площ органічних сільськогосподарських угідь, чисельності операторів ринку органічної продукції, рівня споживання органічної продукції в країнах - лідерах з розвитку органічного руху.

Ключові слова: органічні сільськогосподарські угіддя, оператори ринку органічної продукції, споживання органічної продукції.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В Україні органічне сільське господарство перебуває на стадії становлення, проте має великий потенціал для свого подальшого розвитку. Україна робить перші кроки з налагодження офіційної системи збору та обробки статистичних даних, що характеризують вітчизняний ринок органічної продукції. До таких показників належать площі угідь сільськогосподарського та не-сільськогосподарського призначення, оператори ринку (виробники, переробні підприємства, трейдери), обсяг цього ринку. Важливо також мати дані про органічний сектор інших країн та врахувати міжнародний досвід формування власної ефективної системи збору та обробки інформації з розвитку ринку органічної продукції в Україні. Такі підходи даватимуть можливість проведення аналізу світових тенденцій органічного ринку та сприятимуть прийняттю рішень з розвитку вітчизняного органічного сектору.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Стан, проблеми та перспективи розвитку ринку органічної продукції в Україні розглядалися такими

науковцями, як Артиш В.І., Зайчук Т.О., Милованов Є.В., Чайка Т.О., Шлапак В.О. та інші. Однак основні тенденції розвитку світового ринку органічної продукції розглянуті ще недостатньо, що зумовило актуальність і вибір теми дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз основних тенденцій світового ринку органічної продукції та можливості їх врахування при формуванні завдань з розвитку вітчизняного органічного сектору.

Викладення основного матеріалу дослідження. На початок 2012 року сертифікованим органічним сільським господарством займалися у 162 країнах світу, що на дві країни більше порівняно з 2010 роком. Загальна площа земель, задіяних під вирощування органічної продукції, становила 37,2 млн. га (включаючи землі перехідного періоду), або 0,86% від усіх сільськогосподарських земель світу. Найбільші площі органічних сільськогосподарських угідь зосереджені в країнах Океанії, а саме 12,2 млн. га або майже третина всіх органічних сільськогосподарських земель світу (Рис. 1) [1,2].

Рис. 1. Регіональна структура органічних сільськогосподарських земель, 2011 рік

Джерело: За даними FIBL та IFOAM, 2013 рік

Проте частка Океанії у світовому органічному земельному фонді постійно зменшується. У Європі, навпаки, спостерігається постійне збільшення площ органічних земель. Тут знаходиться 10,6 млн. га, або 29% органічних земель сільськогосподарського призначення світу. Латинська Америка має 6,9 млн. га (18,4%), за нею йдуть

Азія з 3,7 млн. га (10%), Північна Америка - 2,8 млн. га (7,5%) та Африка - 1,1 млн. га (3%).

Австралія є країною з найбільшою площею органічних сільськогосподарських земель, переважна більшість яких (97%) використовуються як пасовища. Аргентина посідає друге місце, а третє - Сполучені Штати Америки (Рис. 2) [1,2].

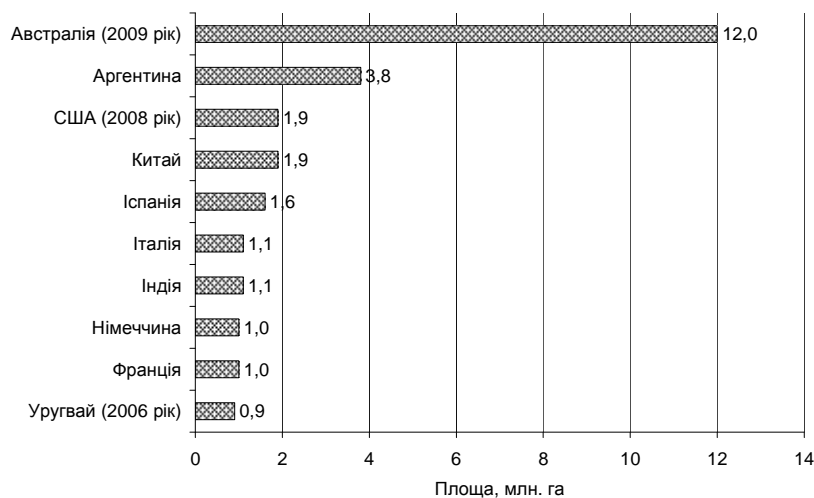

Рис. 2. Рейтинг країн за площами органічних сільськогосподарських земель у 2011 році

Джерело: За даними FiBL та IFOAM, 2013 рік

Десять найбільших країн за площею органічних земель сільськогосподарського призначення спільно мають 26,3 млн. га, що становить 70% від світового органічного земельного фонду.

Найбільшу частку земель, зайнятих під органічне сільське господарство, від загальної площі усіх земель сільськогосподарського має Океанія (2,9%) та Європа (2,2%). При цьому органічними є 5,4% сільськогосподарських угідь у країнах Європейського Союзу. Однак деякі країни досягли набагато вищих показників, а саме Фолклендські Острови - 35,9%, Ліхтенштейн - 27,3%, Австрія - 19,7%. Так, десять країн мають більше 10% органічних сільськогосподарських угідь. Площі органічних сільськогосподарських угідь збільшилися в Азії, Європі, Північній Америці та Океанії. В Азії після значного скорочення території органічних угідь у 2010 році було зареєстровано зростання площ органічних земель сільськогосподарського призначення на 0,9 млн. га. У Європі також спостерігаються високі темпи зростання, зокрема площі органічних земель сільськогосподарського призначення збільшилися на 0,6 млн. га (6%). У

Латинській Америці площі органічних угідь зменшилися, переважно через зменшення органічних пасовищ в Аргентині [1,2].

У 2011 році порівняно з 1999 роком, площі органічних сільськогосподарських земель збільшилися більш, ніж утричі (Рис. 3). Порівняно з 2010 роком площі органічних сільськогосподарських земель зростали переважно в Азії, Європі та Північній Америці. Найбільший абсолютний приріст спостерігається в Азії (+34,4%, +0,9 млн. га). Значне зменшення площі припадало на Латинську Америку, з найбільшим скороченням площі в Аргентині, де відбулося їх зменшення майже на 400 тис. га (Таб. 1) [1,2].

Площі органічних сільськогосподарських земель збільшилися у 93-х країнах, у той час, як скорочення спостерігалось у 41-й країні. У решті країн органічні сільськогосподарські площі не змінилися. Найбільший приріст органічних сільськогосподарських земель мав місце у країнах Азії, особливо в Китаї та Індії. За ними йдуть деякі європейські країни: Франція, Польща та Іспанія [3].

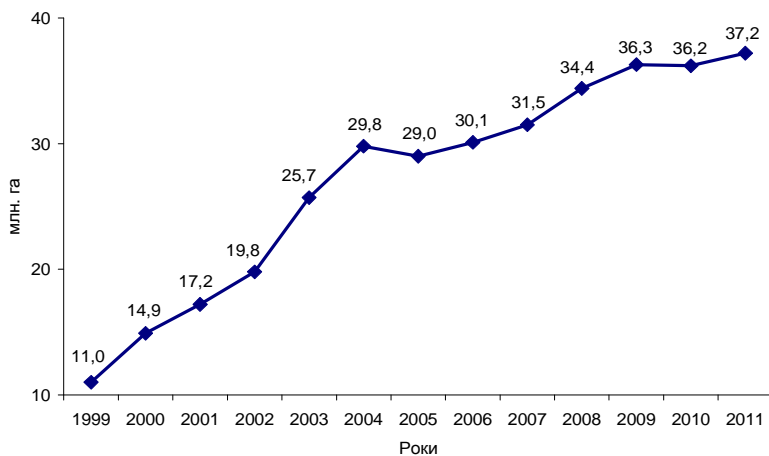

Рис. 3. Динаміка площ органічних сільськогосподарських земель

Джерело: За даними FiBL та IFOAM, 2013 рік

Таблиця 1

Порівняння площ органічних сільськогосподарських земель у 2010 та 2011 роках

Реґіон	Площі, тис. га		2011 рік +/- до 2011 року	2011 рік у % до 2011 року
	2010 рік	2011 рік		
Африка	1 075,8	1 073,7	-2,2	99,8
Азія	2 756,9	3 706,3	949,4	134,4
Європа	10 002,1	10 637,1	635,0	106,3
Латинська Америка	7 543,6	6 857,6	-686,0	90,9
Північна Америка	2 652,6	2 790,2	137,5	105,2
Океанія	12 145,0	12 185,8	40,8	100,3
Разом (з коригуванням)	36 173,8	37 250,7	1 076,9	103,0

Джерело: За даними FiBL та IFOAM, 2013 рік

Окрім сільськогосподарських угідь, є інші види органічних земель, більш розповсюдженими серед яких є землі для збирання дикоросів. Інші площі включають аквакультуру, ліси та пасовища на землях несільськогосподарського призначення. Вони займають 32,5 млн. га. Загалом органічними є 69,7 млн. га сільськогосподарських та несільськогосподарських угідь [4].

У 2011 році нараховувалося 1,8 млн. виробників органічної продукції. Понад третина усіх

виробників органічної продукції світу розташовані в Азії, в Африці - 30%, у Європі - 16%. До країн з найбільшою кількістю виробників належать Індія (547,6 тисяч), Уганда (188,6) та Мексика (169,6 тисяч).

Близько однієї третини всіх органічних сільськогосподарських угідь світу (12 млн. га) та понад 80% (1,5 млн.) виробників розташовані в країнах, що розвиваються, та в країнах з розвиненими ринками (Таб. 2) [1,2].

Таблиця 2

Порівняння чисельності операторів ринку органічної продукції у 2010 та 2011 роках

Реґіон	Площі, тис. осіб		2011 рік +/- до 2011 року	2011 рік у % до 2011 року
	2010 рік	2011 рік		
Африка	539,4	541,0	1,6	100,3
Азія	460,8	619,4	158,7	134,4
Європа	277,5	291,5	14,0	105,0
Латинська Америка	270,6	315,9	45,3	116,8
Північна Америка	16,7	16,7	0,0	99,9
Океанія	8,5	14,1	5,7	166,7
Разом (з коригуванням)	1 573,2	1 798,4	225,2	114,3

Джерело: За даними FiBL та IFOAM, 2013 рік

Порівняно з 2010 роком відбулося зростання на 225 тисяч органічних виробників, тобто на 14,3%. Така ситуація обумовлена, головним чином, збільшенням кількості органічних господарств в Індії.

Майже дві третини площ органічних сільськогосподарських угідь використовуються як луки/пасовища (23,2 млн. га). Загальна площа сільськогосподарських орних земель становить щонайменше 6,3 млн. га, або 17% від усіх сільськогосподарських органічних земель. Порівняно з 2010 роком зафіксовано зростання загальної площі сільськогосподарських орних земель на 7 відсотків. Велика частина земель цієї категорії використовується для вирощування зернових культур, включаючи рис (2,6 млн. га), фуражні культури (2,2 млн. га), олійні культури (0,5 млн. га), культури з високим вмістом протеїну (0,3 млн. га) та овочі (0,2 млн. га).

Багаторічні культури на органічних сільськогосподарських угіддях займають приблизно 7% площ, що становить 2,6 млн. га. Упродовж досліджуваного періоду площі для вирощування багаторічних культур залишаються незмінними. Найбільш важливими багаторічними культурами залишаються кавові дерева (0,6 млн. га), що займають майже одну п'яту площ для вирощування органічних багаторічних культур, а також оливки

(0,5 млн. га), горіхи (0,3 млн. га), виноград (0,3 млн. га) і дерева какао (0,2 млн. га) [5].

Більшість площ, на яких збирають дикороси (включаючи площі для бджільництва), розташовуються в Європі (36% від загальносвітового показника) та в Африці (35%). Разом з тим, мало інформації доступно щодо обсягів зібраних врожаїв. Ягоди, лікарські трави та ароматичні рослини, а також фрукти належать до найважливіших органічних сільськогосподарських культур [4].

Незважаючи на уповільнення темпів зростання світової економіки, обсяги продажів органічних продуктів на світовому ринку продовжують зростати. У 2011 році продажі органічних харчових продуктів і напоїв досягли майже 63 млрд. доларів США. Порівняно з 2002 роком ринок органічних продуктів зріс на 170 відсотків. Найбільшим попитом органічні продукти користуються у країнах Північної Америки та Європи. Ці два регіони охоплюють більш, ніж 90% усіх продажів. Хоча органічне сільське господарство є на всіх континентах, найбільший попит спостерігається саме в цих регіонах. Виробництво органічних харчових продуктів в інших регіонах, особливо в Азії, Латинській Америці та Африці, є переважно орієнтованим на експорт. У деяких країнах органічний сектор майже повністю залежить від експорту. Країнами з більшими ринками органічної

продукції є Сполучені Штати Америки, Німеччина та Франція. Вищий рівень споживання на душу

населення спостерігається у Швейцарії, Данії та Люксембурзі (Рис. 4) [1,2].

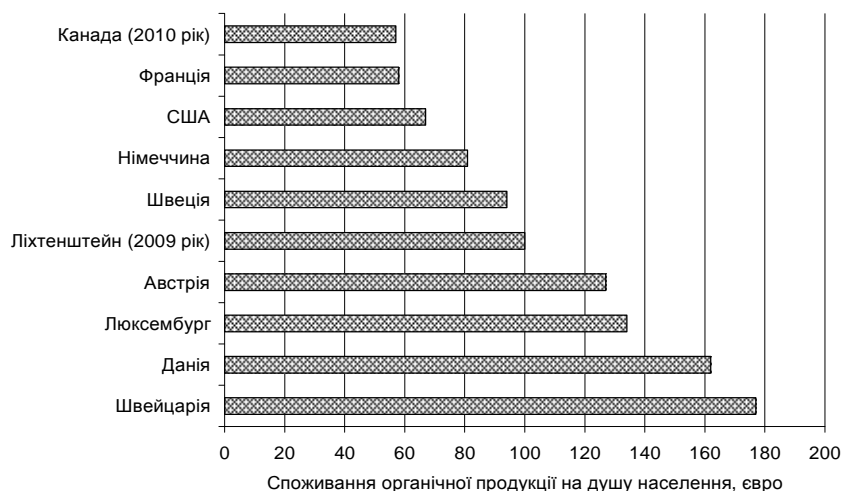

Рис. 4. Рейтинг країн з найвищим рівнем споживання органічної продукції на душу населення в 2011 році, євро

Джерело: За даними FiBL та IFOAM, 2013 рік

Більші частки органічного ринку порівняно із загальним продовольчим сектором були досягнуті у Данії, Швейцарії та Австрії.

Висновки. Ситуація на світових ринках продовольства свідчить про зростаючу зацікавленість споживачів у здоровому та повноцінному харчуванні. Органічне сільське господарство розвивається в 162 країнах, кількість яких з кожним

роком зростає. Основними тенденціями світового ринку стало підвищення попиту на органічні продукти в більшості країн. Ситуація на світовому ринку органічної продукції характеризується концентрацією попиту в розвинених країнах, підвищенням попиту в країнах, що розвиваються, консолідацією учасників ринку.

Список використаної літератури:

1. Our Earth, Our Mission. Consolidated Annual Report of the IFOAM Action Group 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifoam.org/en/about-us/annual-reports>.
2. One Earth, One Future – 2012 Consolidated Annual Report of the IFOAM Action Group [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifoam.org/en/about-us/annual-reports>.
3. Продовольча і сільськогосподарська організація Об'єднаних націй (FAO) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/home>.
4. International Federation of organic agriculture movements [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifoam.org/>.
5. Дослідницький інститут органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) [Електронний ресурс]. – Режим <http://www.ukraine.fibl.org/>.

Маслак О.Н. Анализ мирового рынка органической продукции.

В статье анализируется мировой рынок органической продукции, приводятся показатели площадей органических сельскохозяйственных угодий, численности операторов рынка органической продукции, уровня потребления органической продукции в странах лидерах по развитию органического движения.

Ключевые слова: органические сельскохозяйственные угодья, операторы рынка органической продукции, потребления органической продукции.

Maslak O.M. Analysis of the world of the organic products market.

The article analyzes the global market for organic products, are indicators of areas of organic farmland, the number of operators organic market, the level of consumption of organic products in the countries leaders in the development of the organic movement.

Keywords: organic farmland, organic market operators, consumption of organic products.

Дата надходження до редакції: 25.05.2014 р.

Рецензент: д.е.н., професор Мішенін Є.В.